

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

KU LEUVEN

Op weg naar een (meer) interculturele school

Het belang van een interculturele schoolcultuur

Een project van

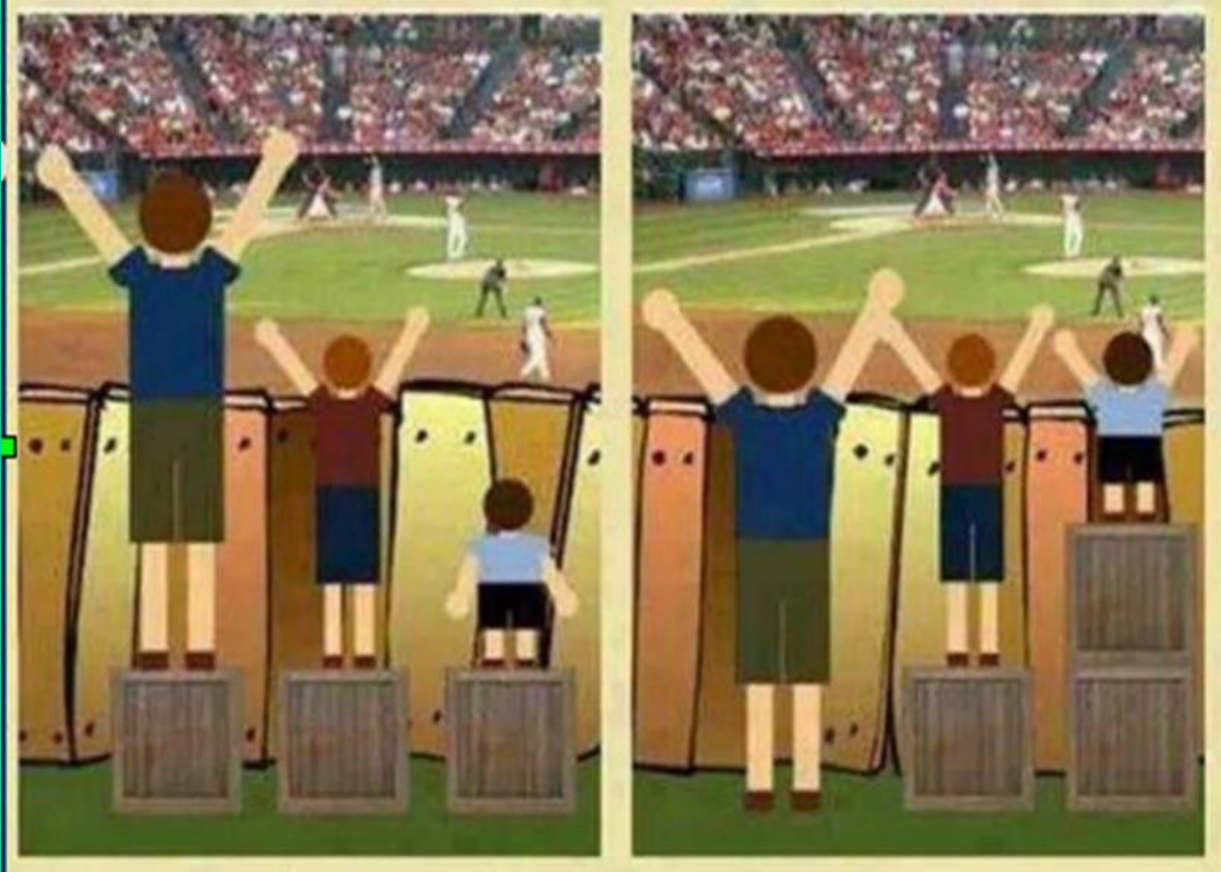
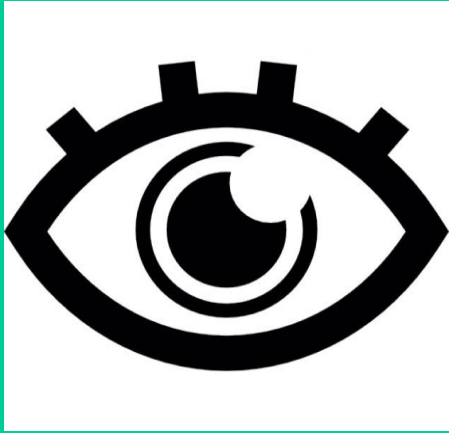
Met steun van het Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie en de Vlaamse overheid
"Naar een meer geïntegreerd migratiebeleid, via AMIF"

21 november 18'

Antwerpen

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat àlle leerlingen op school hun potentieel optimaal kunnen benutten?

Dat iedereen zich gewaardeerd en thuis voelt op school?

Dat iedereen de kans krijgt om goed te presteren?

***Maar ook: hoe houden we dat realistisch
zodanig dat leerkrachten en directie
ademruimte behouden in het managen
van deze uitdagingen?***

Overzicht

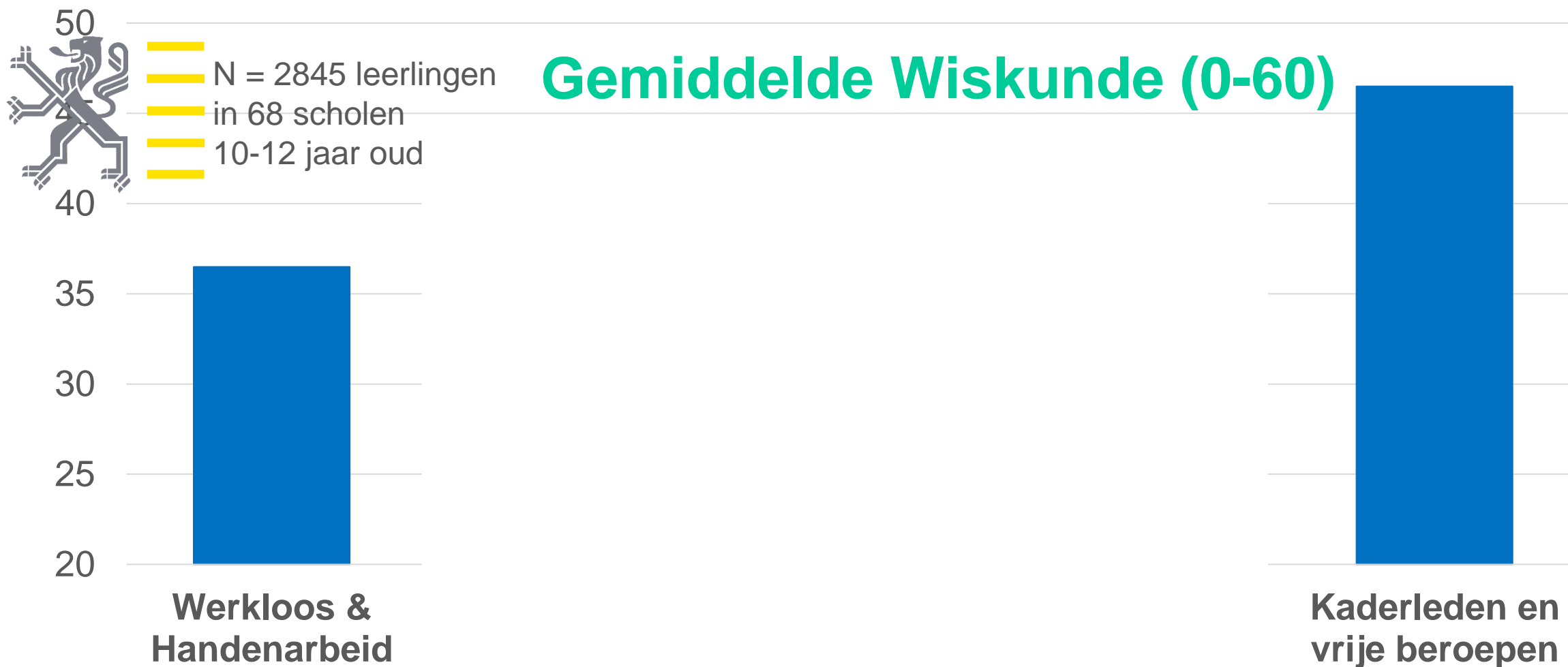
- **Deel I: Please mind the gap!**
  - De hardnekkige prestatiekloof
  - Pogingen om de kloof te verklaren
- **Deel II: Diversiteit ideologieën en –praktijken**
  - Kleurenblind versus intercultureel
  - De impact van diversiteitsideologieën en –praktijken op schoolprestaties
- **Deel III: Hoe werkt dat dan?**
  - Je thuisvoelen op school
  - Zelfvervullende voorspellingen
  - Bedreiging door onuitgesproken stereotypes
- **Deel IV: Yes we can!**
  - Transitie in verschillende domeinen
  - Concrete handvatten voor verandering

Deel I: Please Mind the Gap!

De prestatiekloof en ongelijke onderwijskansen

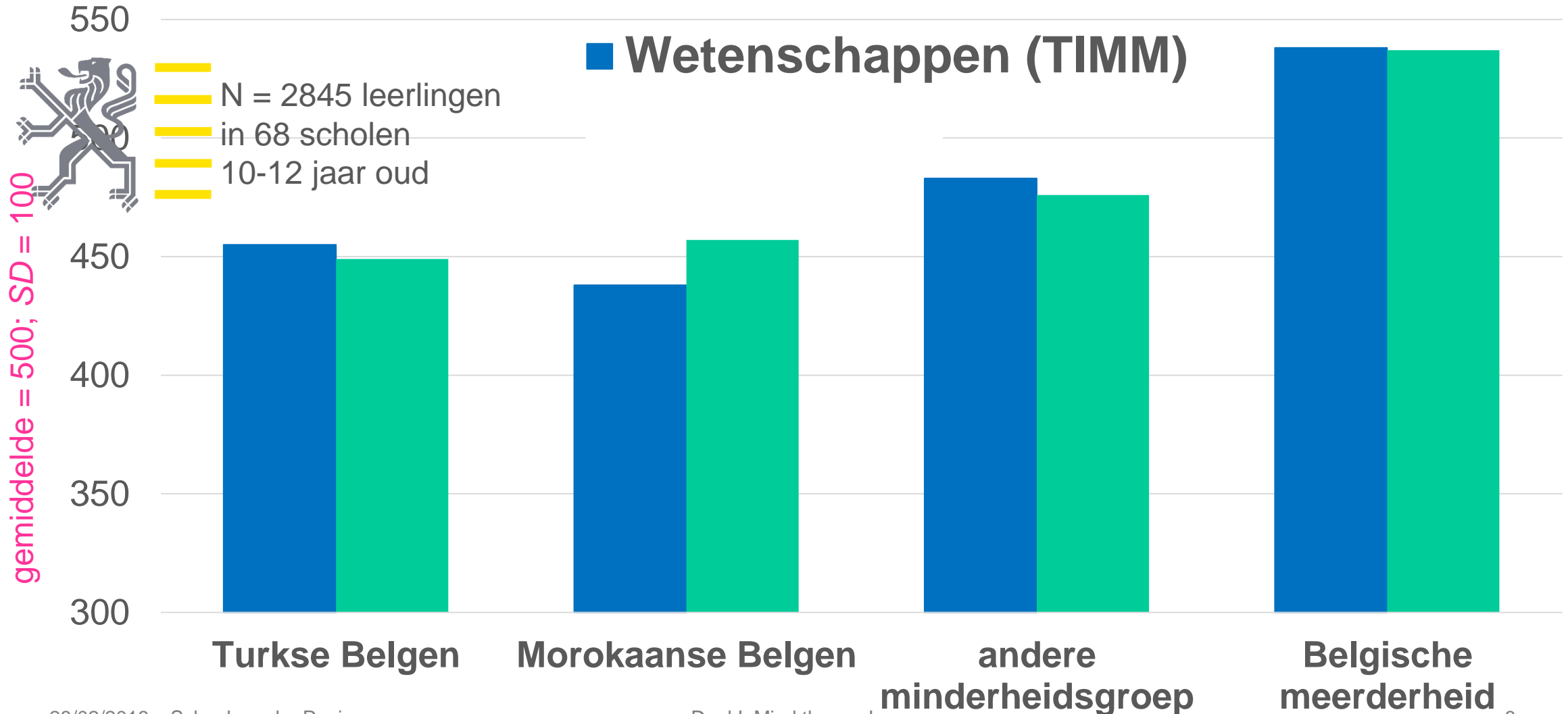
Prestatiekloof: sociale klasse

Agirdag & Korkmazer, 2015

Prestatiekloof: Minderheden

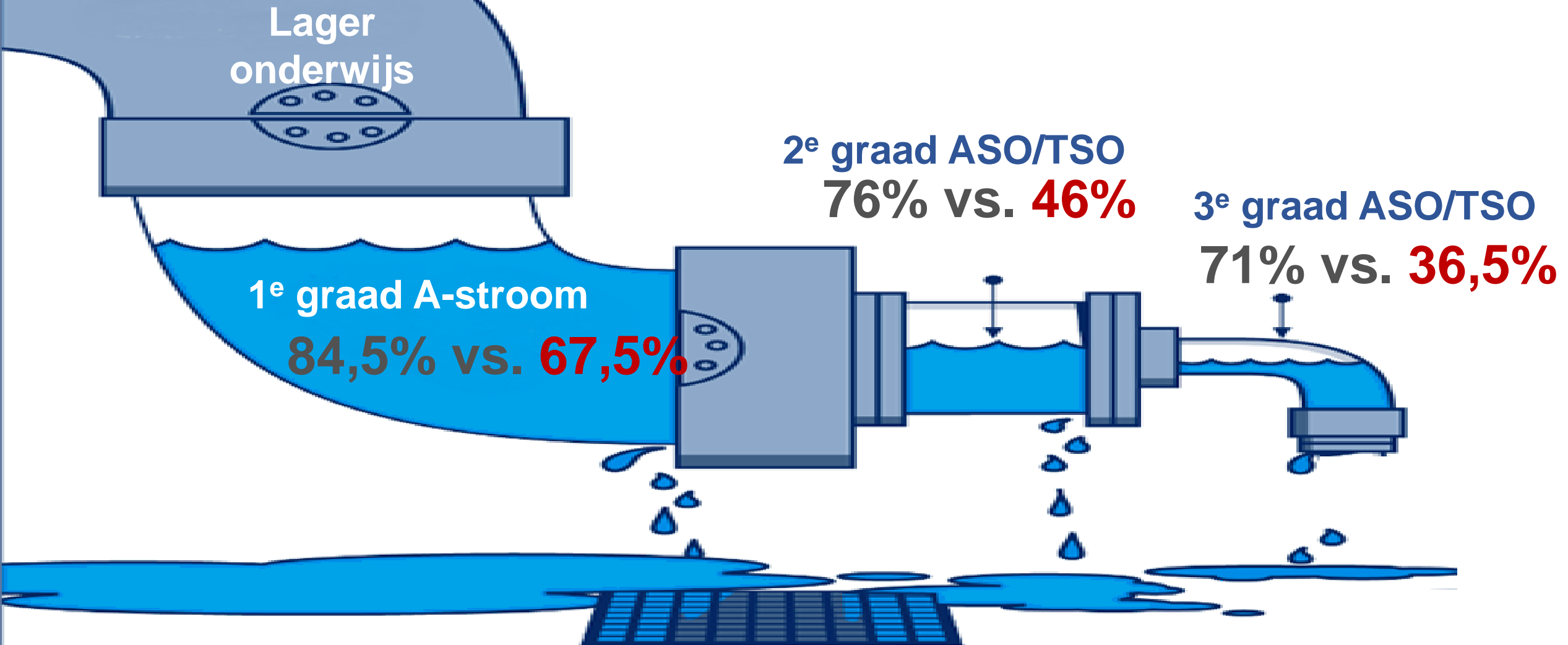
Agirdag & Korkmazer, 2015

Prestatiekloof: Minderheden

Baysu & Phalet, 2012; data uit 2008

Leerlingen zonder / met Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond

Prestatiekloof: Minderheden

Nationaal Centrum voor
Onderwijs Statistiek (2015)

	<i>Autochtone leerlingen (1)</i>	<i>Leerlingen met migratieachtergrond (2)</i>	<i>Verskil in punten tussen (2) en (1)</i>
Ierland	503	501	-2
VK	499	489	-9
Luxemburg	511	470	-40
Portugal	493	449	-44
Italië	490	442	-48
Griekenland	459	408	-51
Spanje	491	439	-52
Duitsland	528	475	-54
Nederland	531	474	-57
Zweden	490	432	-58
Oostenrijk	517	457	-59
Denemarken	508	442	-66
Frankrijk	508	441	-67
België	530	455	-75
Finland	523	439	-85
Vlaamse Gemeenschap	544	447	-97

Middelbaar Onderwijs
Scores op wiskunde
gemiddelde = 500
 $SD = 100$

De hardnekkige prestatiekloof

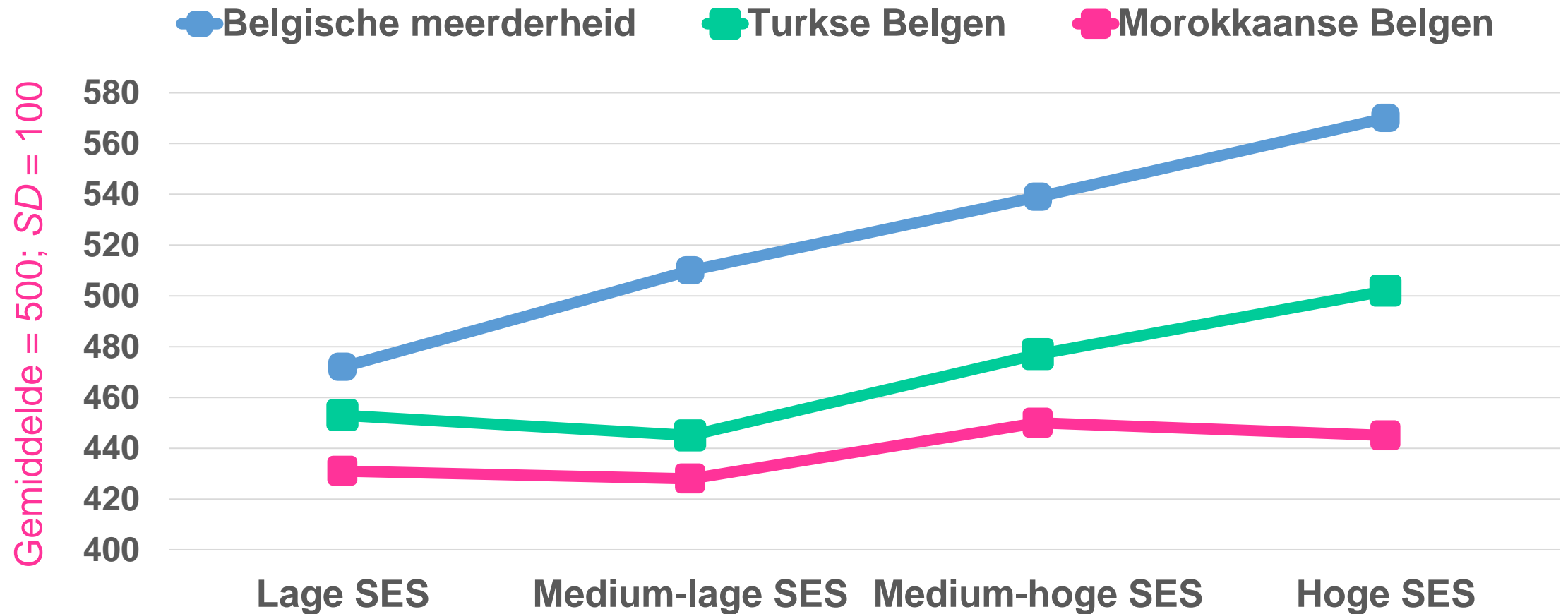
Pogingen om de kloof te verklaren

Poging 1: “ze zijn arm”

Wetenschappen

Agirdag & Korkmazer, 2015

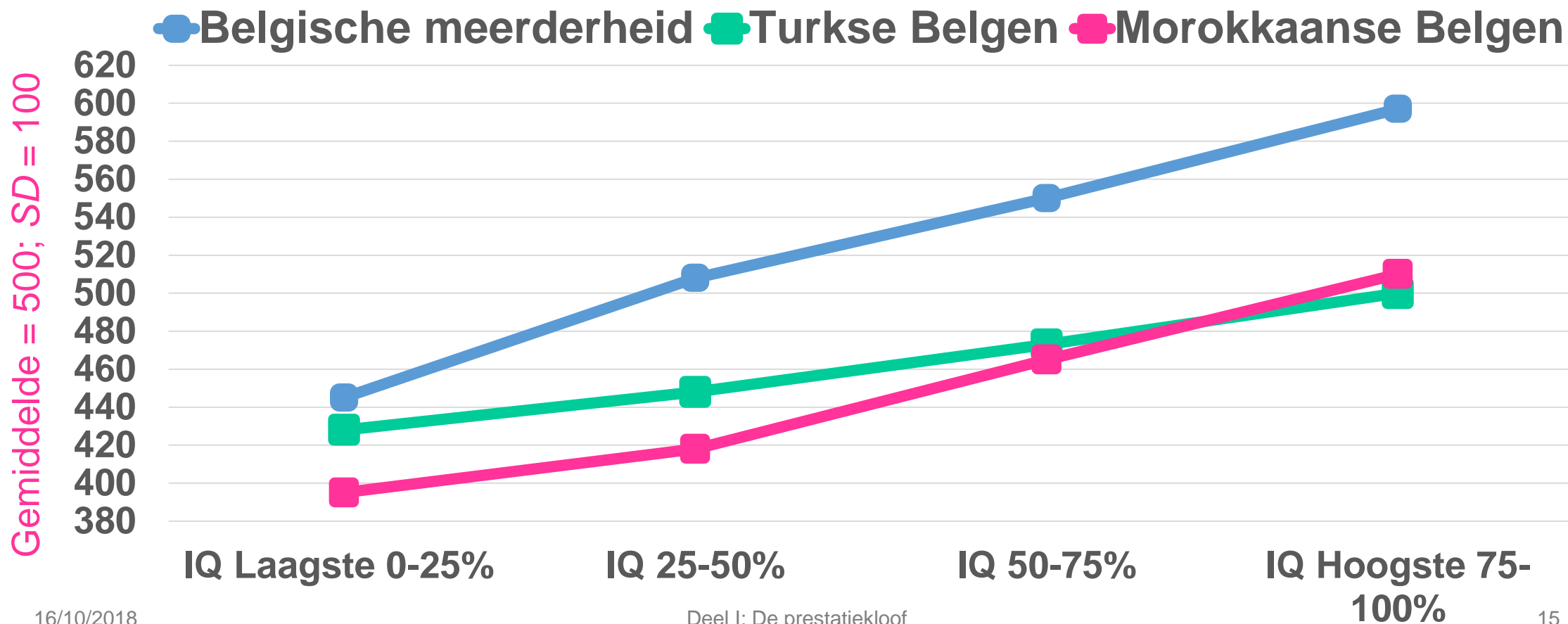

Poging 2: 'ze' zijn dom

Agirdag & Korkmazer, 2015

 N = 2845 IIn
in 68 scholen
10-12 jaar oud

Wetenschappen

**Jongeren met migratie-
achtergrond (en uit
arbeiders klasse) kunnen
hun potentieel dus niet
optimaal realiseren!**

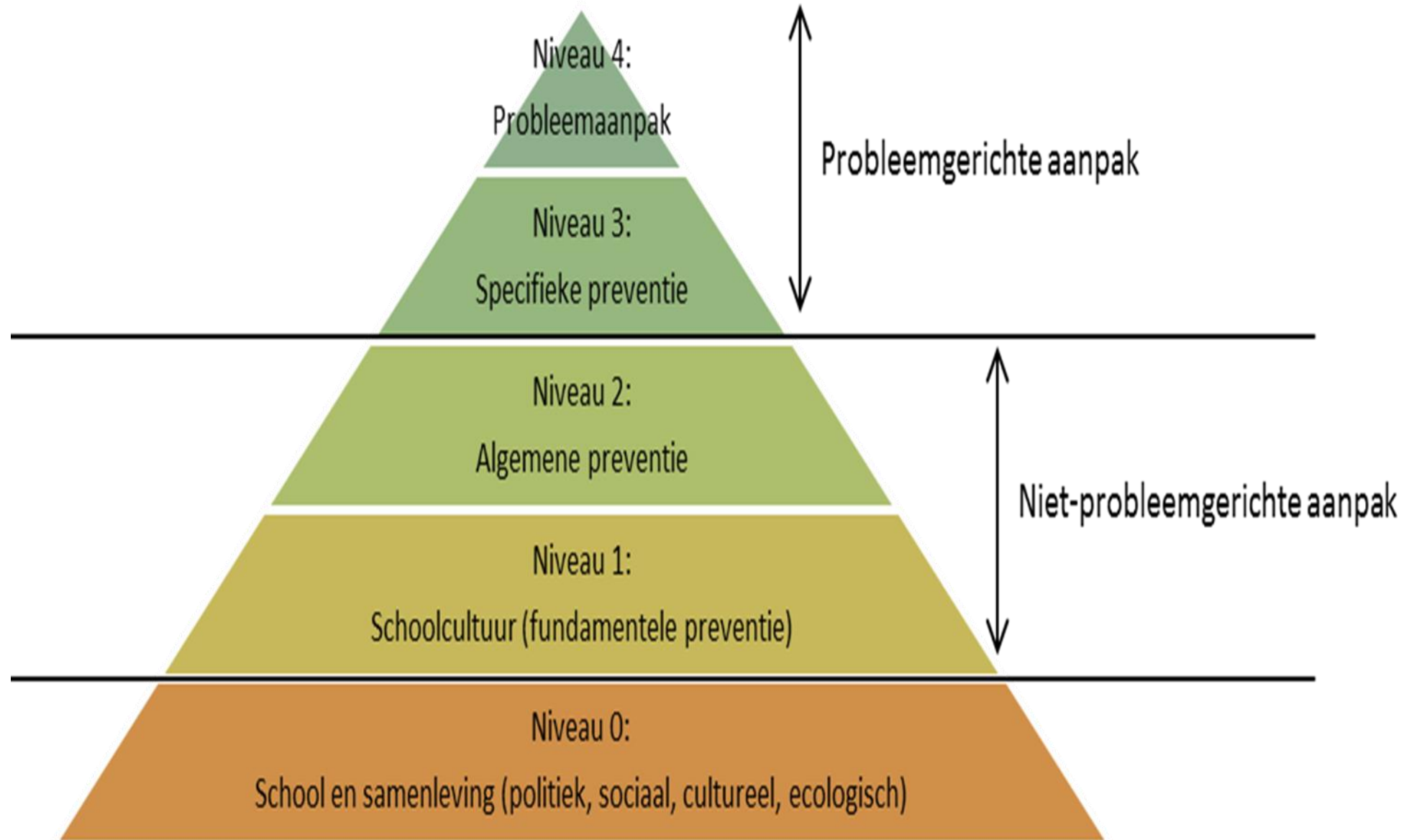
Verschillende factoren spelen een rol in zowel het probleem als de oplossing

Individuele factoren van kind of thuissituatie? ✘

Structurele factoren van het schoolsysteem en beschikbare middelen? ✔

De schoolcultuur: hoe kijken en omgaan met diversiteit? ?

<http://www.skolo.org/nl/>

Deel II: Diversiteit- ideologieën en -praktijken

Assimilationistisch, Kleurenblind of Intercultureel?

Assimilationistische ideologie en praktijk

Assimilationistisch

De enige socio-culturele achtergrond die ertoe doet, is de Vlaamse.
Als school hebben we de taak om iedereen te laten assimileren aan de Vlaamse cultuur.

Hoofddoeken zijn verboden

School 70

Wanneer uw kind enkel tijdens de schooluren Nederlands hoort, spreekt of leest, is het voor de school een onmogelijke opgave uw kind een behoorlijke kennis van het Nederlands bij te brengen.

School 70

Kleurenblinde ideologie en praktijk

Socio-culturele achtergrond en identiteiten doen er niet toe. Als school hebben we de taak om elke unieke leerling te ondersteunen en gelijk te behandelen, ongeacht afkomst.

“We streven naar een school waar iedereen erkend en gerespecteerd wordt als een unieke persoon” School #24

“We focussen op studenten met verschillende talenten, zonder daarbij onderscheid te maken op basis van sociale achtergrond of culturele afkomst” School #41

Interculturele ideologie en praktijk

Intercultureel

Diverse socio-culturele achtergronden en identiteiten willen we erkennen en omarmen. Als school hebben we de taak om diverse leerlingen elkaar te laten ontmoeten en in dialoog te laten gaan.

Gegeven het multiculturele karakter van onze school, verbinden studenten en leerkrachten zich ertoe om culturele diversiteit te begrijpen en te waarderen.” School #31

“Onze school is een multiculturele school waar cultuur een belangrijke plaats inneemt en zichtbaar wordt door projecten, seminars en in de vrije ruimte” School #31

En, hoe zit het in jouw school?

Assimilationistisch? De Vlaamse cultuur is de maatstaf

Kleurenblind? Ieder kind is uniek, negeren van soci-culturele achtergrond en verschillen

Intercultureel? Soci-culturele achtergronden en verschillen worden erkend en omarmd

Impact van praktijken

Celeste, Baysu, Phalet & Kende, 2017

- N > 3000 leerlingen
- in 66 scholen
- Tussen 12 en 15 jaar

VRAAG: hangen deze praktijken samen met schoolresultaten?

Stap 1: nagaan van diversiteit ideologieën en –praktijken door het coderen van schoolreglement, website, gesprek met directie, etc

Stap 2: linken aan welbevinden en punten Ndl en Wisk.

Assimilationistisch

Kleurenblind

Socio-culturele achtergrond doet er NIET toe

Intercultureel

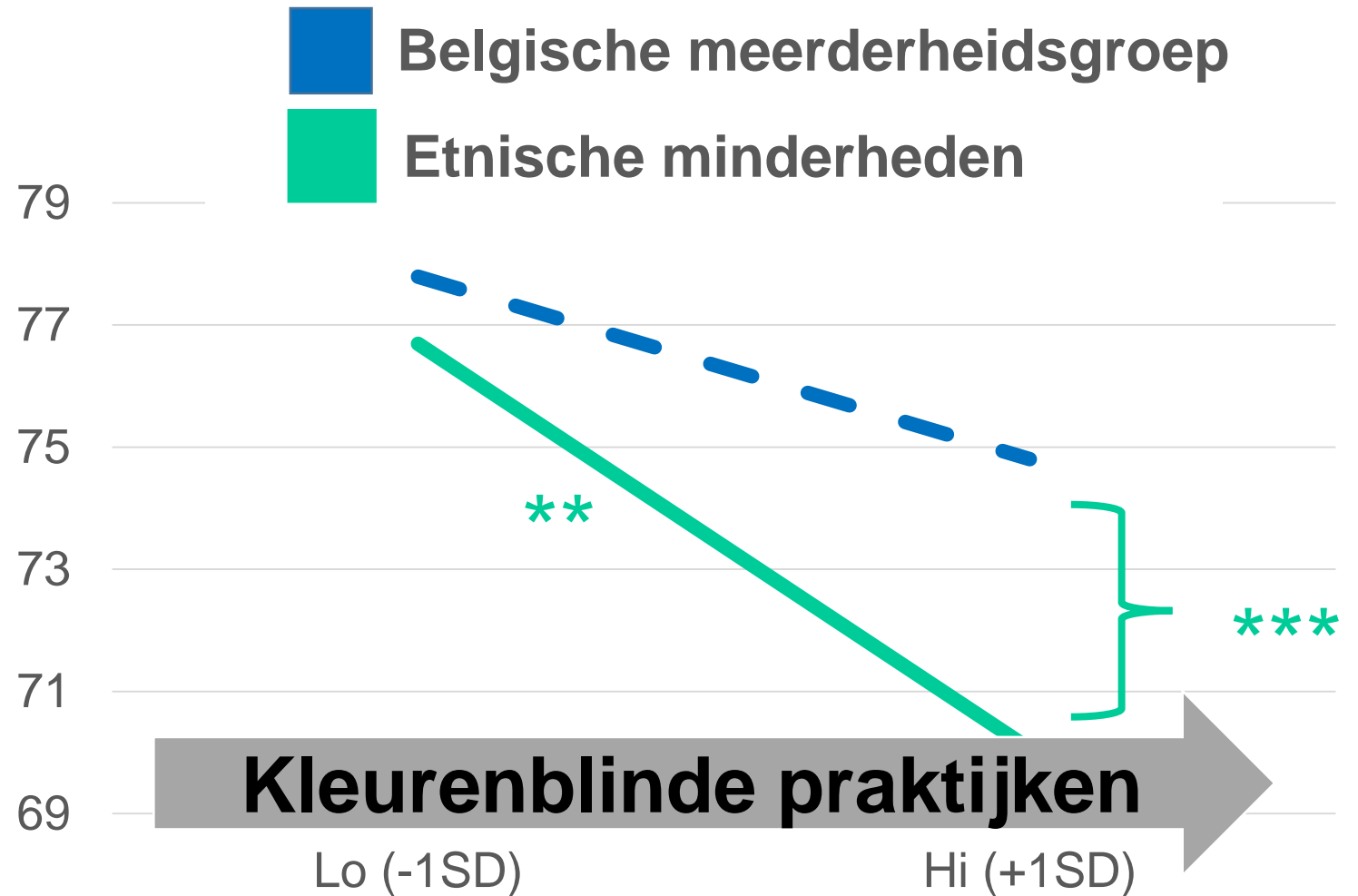
Erkennen en waarderen van diversiteit

Impact op punten

Celeste, Baysu, Phalet & Kende, 2017

Totale Punten op school (1-100) na 1 jaar

Impact op punten

Celeste, Baysu, Phalet & Kende, 2017

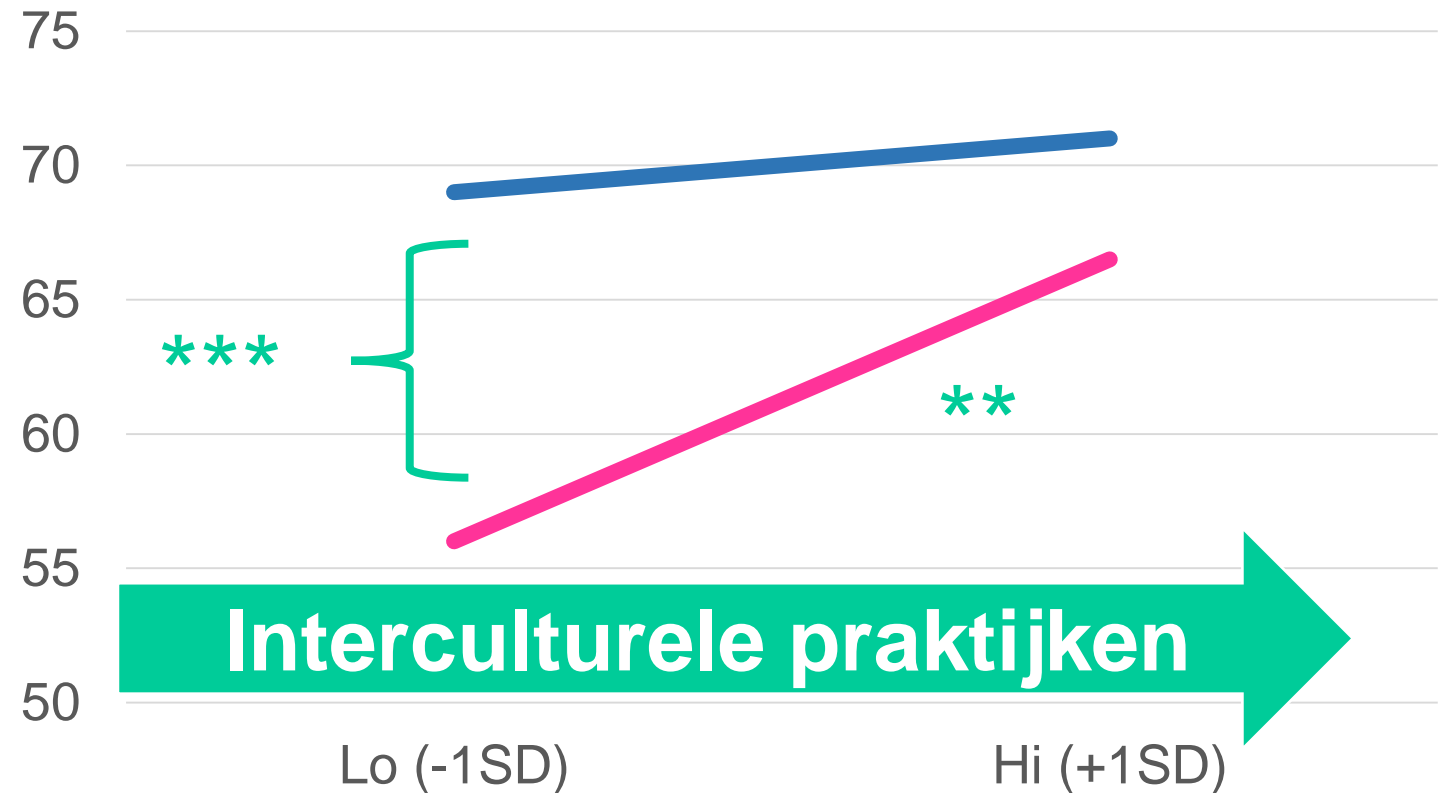
Intercultureel

Erkennen en waarderen van diversiteit

Punten Nederlands op school (1-100) na 1 jaar

■ Laag diverse school
■ Hoog diverse school

Diversiteit ideologieën en praktijken kunnen een verschil maken van 10% in de studieresultaten!

Deel III: Hoe werkt dat dan?

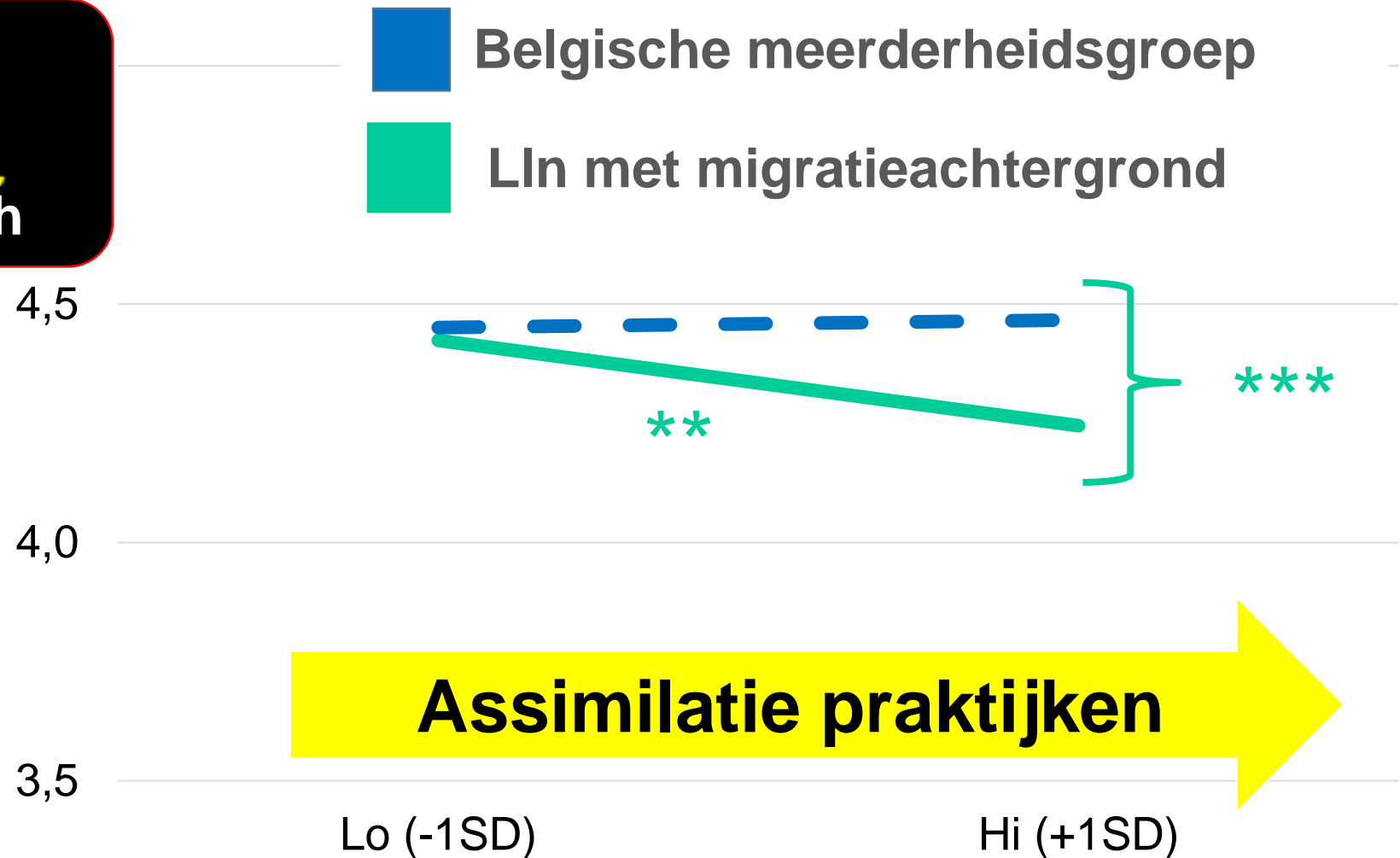
De psychologie van schoolprestaties

Impact op thuisvoelen

Celeste, Baysu, Phalet & Kende, 2017

Je thuisvoelen op school (1-5) na 1 jaar

Impact op thuisvoelen

Celeste, Baysu, Phalet & Kende, 2017

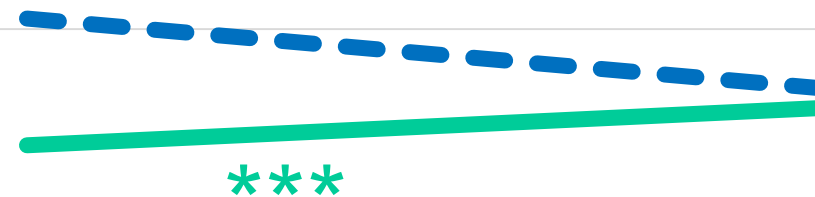
Je **thuisvoelen** op school (1-5) na 1 jaar

4,5

4,0

3,5

■ Belgische meerderheidsgroep
■ LIn met migratieachtergrond

Lo (-1SD)

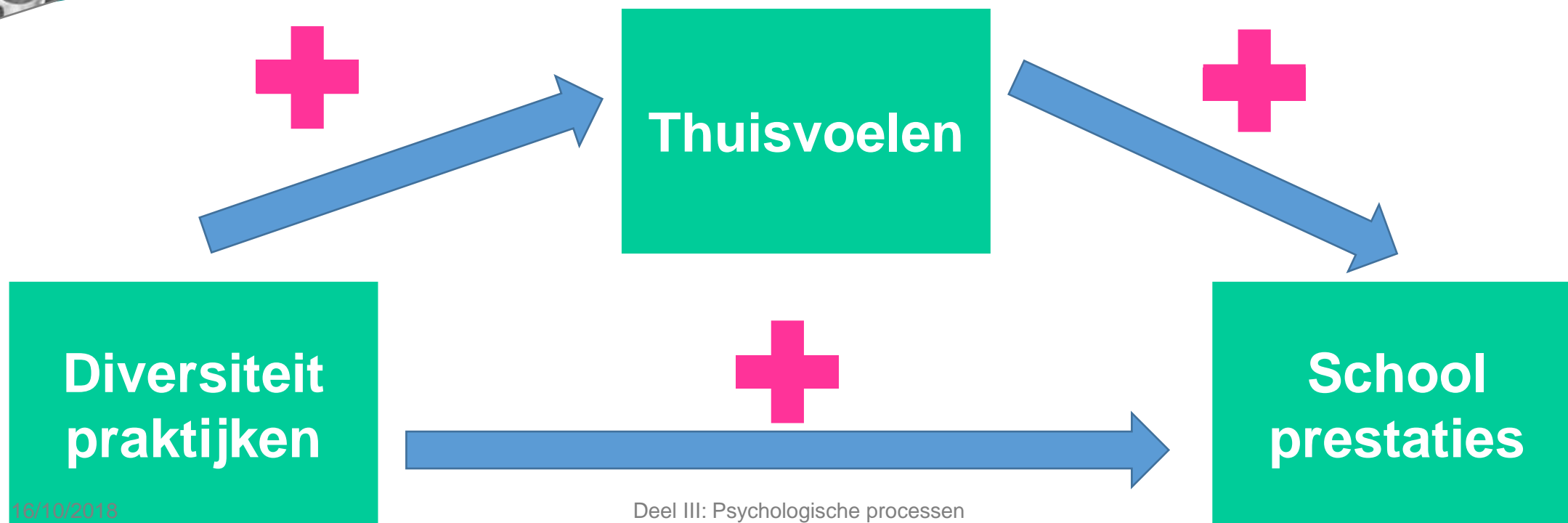
Hi (+1SD)

De psychologie van schoolresultaten

Celeste, Baysu, Phalet & Kende, 2017

Kleurenblind

Soci-culturele achtergrond
doet er **NET** toe

De psychologie achter de ideologie

Kleurenblind

Moffelt structurele ongelijkheid weg:

- Leerling voelt zich niet begrepen want dagelijkse realiteit is anders
- School geeft geen taal of weerwoord aan vooroordelen in bredere maatschappij
- Moeilijkheden = geïnternaliseerd als probleem van individu

Intercultureel

Erkent structurele ongelijkheid en neemt positie in:

- Leerling voelt zich begrepen want afkomst speelt wél een rol
- School geeft taal om vooroordelen te benoemen en deze te counteren
- Moeilijkheden kunnen samen (en breder) aangepakt worden

De psychologie achter de ideologie

Kleurenblind

Thuis taal en –cultuur worden niet (expliciet) erkend of gewaardeerd → geeft het signaal van niet thuishoren.

Intercultureel

Thuis taal en –cultuur worden expliciet erkend en gezien als positief, een meerwaarde → geeft het signaal van thuishoren op school.

Zelfvervullende voorspellingen

Zie Jane Elliott's experiment 'Blue eyes Brown eyes'

<https://vimeo.com/153858146>

Bedreiging door stereotypes

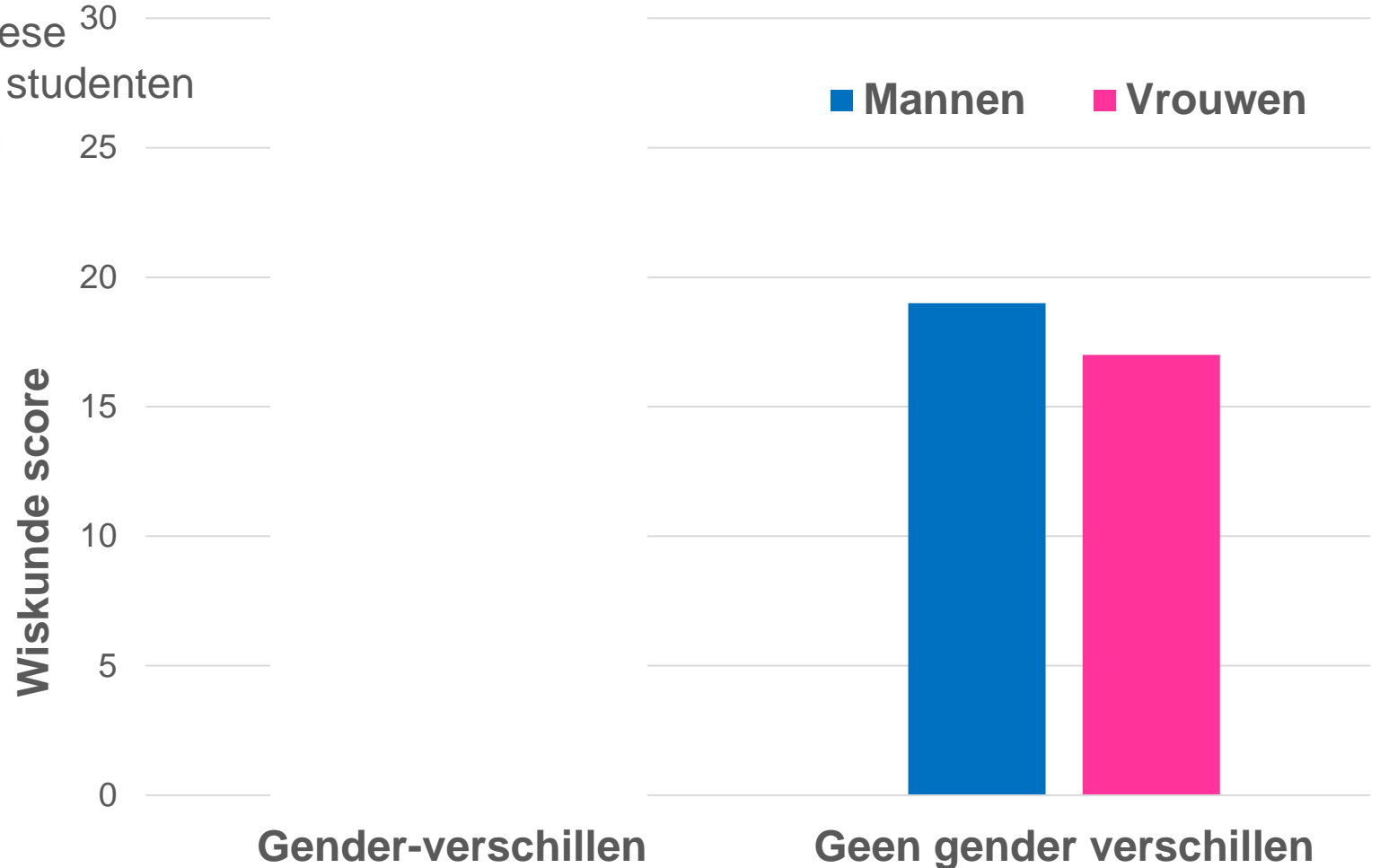
Spencer, Steele & Quinn, 1999; Study 2

N = 54 Europese
Amerikaanse studenten
50% vrouwen

Experiment met moeilijke wiskunde toets

- Allemaal zeer goed in wiskunde
- 2 groepen: ofwel gender verschil gevonden of niet

**Zelfvervullende
voorspellingen en
stereotype bedreiging
ondermijnen welzijn en
prestaties.**

**Ze hebben minder kans in
interculturele school dan
in een kleurenblinde of
assimilationistische
school...**

Deel IV: Yes we can! Van kleurenblind naar intercultureel.

Yes we can!

Van kleurenblind naar intercultureel

1. Maak het **onzichtbare zichtbaar** en praat erover met elkaar op school
2. Train jezelf en collega's: **geef stereotypen geen kans!**
3. Introduceer **interculturele praktijken** op school
  - Inclusief beleid rond thuistaal
  - Ruimte voor culturele waarden, tradities en feesten
  - Geef niet-dominante stem een plaats in curriculum

Barometer + Toolbox schoolcultuur

SCHOOL
ZONDER
RACISME

- **Startpunt:** Scholen hebben eigenheid, maar vooral goede bedoelingen
- **Barometer:** Zichtbaar maken van diversiteits-ideologieën en praktijken in verschillende domeinen
- **Toolbox:** Veranderingstraject in 1 of meerdere domeinen door middel van gerichte ondersteuning voor leerkrachten, leerlingen, etc.

Barometer + Toolbox schoolcultuur

Domein	Deeldomein 1	Deeldomein 2	Deeldomein 3	Deeldomein 4
Identiteit	Identiteits- beleving	Aanpak leerlingen	Kentekens	—
Taal	Tijdens lessen	Buiten lessen	Contact ouders	—
Samen leren	Educatie over cultuur	Bewustzijn leerkracht	—	—
Samen leven	Activiteiten	Feestdagen	Tradities	—
Participatie	Diversiteitsbeleid	Brede School	Leerlingenraad	Schoolteam

Project SzR Interculturele schoolcultuur

SCHOOL
ZONDER
RACISME

- **Inzicht** geven in huidige visie en praktijk + **Ontwikkelen** visie op diversiteit bij schoolteam, leerlingen en ouders (barometer)
- Begeleiden bij **transitie** op bepaald domeinen op basis van keuze school en Toolbox
- Opvolgen en **begeleiden** doorheen de tijd
- **Monitoren van verandering** bij leerlingen en leerkrachten

Domeinen

- Identiteit
- Samen leren
- Samen leven
- Participatie
- Taal

Samen leren

- Educatie over cultuur:
  - *Met welke bril kijkt jouw school naar de wereld tijdens de lessen van de leerlingen?*
- Bewustzijn leerkracht:
  - *Elke school vindt het geven van gelijke kansen belangrijk maar de manier waarop een school dit doet, kan soms sterk verschillen. Hoe kijkt de school naar het “geven van gelijke kansen” en hoe proberen ze dit te realiseren?*

Participatie

- Schoolteam:
  - *Welke mensen wil men (vooral) in het schoolteam van jouw school?*
- Diversiteitsbeleid:
  - *Wordt er op school een diversiteitsbeleid gevoerd? Waarom wel, waarom niet? En indien van wel, op welke wijze wordt een diversiteitsbeleid gevoerd?*

Taal

- Contact ouders:
  - *Welke talen mogen de ouders vandaag op school spreken? Mogen de ouders ook andere talen spreken dan het Nederlands? En waarom wel, waarom niet?*
- Tijdens lessen:
  - *Welke talen mogen de leerlingen vandaag op school spreken tijdens de lessen? Mogen ze ook andere talen spreken dan het Nederlands? Zo ja, wanneer wel, wanneer niet? En waarom wel, waarom niet?*

Een antiracistisch beleid voeren

- Klasindelingen, inschrijvingsbeleid, studieoriëntatie, ...

Brainstorm: 2 vragen

1) Welke tools zijn handig om te gebruiken wanneer je naar een meer intercultureel beleid wil gaan?

- Workshops
- Vorming
- Leesvoer
- Trajecten
- Organisaties

2) Welke maatregelen zorgen voor een intercultureler beleid?

Brainstorm: samenvatting

- Identiteit
  - *Benadering leerlingen:*
    - *Hoe kijkt de school op dit moment naar de identiteit van de leerlingen? Vanuit welke bril worden de leerlingen benaderd?*
- Samen leren
  - Educatie over cultuur:
    - *Met welke bril kijkt jouw school naar de wereld tijdens de lessen van de leerlingen?*
  - Bewustzijn leerkracht:
    - *Elke school vindt het geven van gelijke kansen belangrijk maar de manier waarop een school dit doet, kan soms sterk verschillen. Hoe kijkt de school naar het “geven van gelijke kansen” en hoe proberen ze dit te realiseren?*
- Participatie
  - Schoolteam:
    - *Welke mensen wil men (vooral) in het schoolteam van jouw school?*
  - Diversiteitsbeleid:
    - *Wordt er op school een diversiteitsbeleid gevoerd? Waarom wel, waarom niet? En indien van wel, op welke wijze wordt een diversiteitsbeleid gevoerd?*
- Taal
  - Contact ouders:
    - *Welke talen mogen de ouders vandaag op school spreken? Mogen de ouders ook andere talen spreken dan het Nederlands? En waarom wel, waarom niet?*
  - Tijdens lessen:
    - *Welke talen mogen de leerlingen vandaag op school spreken tijdens de lessen? Mogen ze ook andere talen spreken dan het Nederlands? Zo ja, wanneer wel, wanneer niet? En waarom wel, waarom niet?*
- Een antiracistisch beleid voeren